

## Sporazum o razumijevanju i saradnji

o mjerama u borbi protiv diskriminacije po osnovu rodnog identiteta, rodnog izražavanja i polnih karakteristika i promociji tolerancije prema transrodnim, rodno varijantnim i interpolnim osobama

Podgorica, 30.05.2019

**Polazeći od:**

- Principa da su ljudska prava univerzalna, dostupna svim ljudima bez obzira na bilo koje lično svojstvo, da se ne mogu primjenjivati selektivno, i da su garantovana međunarodnim i nacionalnim pravnim instrumentima;

- **Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda** (Rim, 04.11.1950. godine) kojom se uređuje zabrana diskriminacije i uživanje prava i sloboda bez diskriminacije po bilo kom osnovu, kao što su pol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovjest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno poreklo, veza s nekom nacionalnom manjinom, imovno stanje, rođenje ili drugi status;

- **Preporuke Komiteta ministara Savjeta Evrope državama članicama br. (2010)/5**, o mjerama za suzbijanje diskriminacije na osnovu seksualne orijentacije ili rodnog identiteta, kojima se preporučuje ukidanje zakonodavnih i drugih mjera koje za posljedicu imaju diskriminaciju LGBT osoba, kao i da usvoje i sprovedu mjere koje će služiti borbi protiv diskriminacije, poštovanju ljudskih prava i promovisanju tolerancije;

- **Rezolucije Evropskog parlamenta o pravima interpolnih osoba (2018(2878)(RSP))**, kojom se sve Evropska Komisija i sve države članice pozivaju na kreiranje legislative koja će regulisati ljudska prava interpolnih osoba, oštro osuđuje operativne zahvate „normalizacije“ nad interpolnim osobama, ukazuje na neophodnost obezbjeđivanja adekvatne zdravstvene i socijalne zaštite, poziva na depatologizaciju interpolnih osoba, te ukazuje na značaj saradnje između država članica i organizacija koje se bave zaštitom i promocijom ljudskih prava interpolnih osoba, te podrške radu ovakvih organizacija;

- **Rezolucije Parlamentarne skupštine Savjeta Evrope 2191 (2017) o promociji ljudskih prava i eliminaciji diskriminacije prema interpolnim osobama**, poziva države članice da rade na podizanju svijesti o diskriminaciji interpolnih osoba, zabrane medicinske intervencije „normalizacije“ bez prethodne saglasnosti interpolnih osoba, a koje nisu zdravstveno indikovane, unaprijedi pristup zdravstvenoj zaštiti interpolnih osoba, obezbijedi pravno priznanje roda bazirano na samoodređenju, te dalje radi na eliminaciji diskriminacije interpolnih osoba kroz sprovođenje istraživanja i kampanja podizanja svijesti;

- **Rezolucije Parlamentarne skupštine Savjeta Evrope 2048 (2015): Diskriminacija trans osoba u Evropi**, poziva zemlje članice da obezbijede adekvatne mehanizme u borbi protiv diskriminacije transrodnih osoba, sprovede istraživanja o diskriminaciji trans osoba, uključe organizacije koje se bave zaštitom i promocijom ljudskih prava transrodnih osoba u kreiranje i sprovođenje politika koje se tiču ljudskih prava trans osoba, te da obezbijede adekvatan pristup pravnoj

zaštiti, pravnom prepoznanju roda na temelju samoodređenja, kao i sprovode kampanje podizanja svijesti i edukacije profesionalaca/kinja različitih struka, a u vezi sa ljudskim pravima transrodnih osoba;

- Odredbe **Zakona o zabrani diskriminacije (Sl. CG. br. 042/17, čl. 19)**, kojom se propisuje da: Svako pravljenje razlike, nejednako postupanje ili dovođenje u nejednak položaj lica ili grupe lica po osnovu rodnog identiteta, seksualne orijentacije i/ili interseksualnih karakteristika smatra se diskriminacijom; da svako ima pravo da izrazi svoj rodni identitet, seksualnu orijentaciju i/ili interseksualne karakteristike; da rodni identitet, seksualna orijentacija i interseksualne karakteristike, su privatna stvar svakog lica i niko ne može biti pozvan da se javno izjasni o svom rodnom identitetu, seksualnoj orijentaciji i interseksualnim karakteristikama;

- Odredbi **Zakona o rodnoj ravnopravnosti (Sl. CG. br. 35/15, čl. 2 i čl. 4.)**, kojom se propisuje: da rodna ravnopravnost podrazumijeva ravnopravno učešće žena i muškaraca, kao i *lica drukčijih rodnih identiteta* u svim oblastima javnog i privatnog sektora, jednak položaj i jednake mogućnosti za ostvarivanje svih prava i sloboda i korišćenje ličnih znanja i sposobnosti za razvoj društva, kao i ostvarivanje jednake koristi od rezultata rada; da se diskriminacijom smatra svako postupanje kojim se lice zbog promjene pola, dovode u nepovoljniji položaj u odnosu na druga lica, prilikom zapošljavanja, samozapošljavanja, ostvarivanja prava po osnovu socijalne zaštite i drugih prava.

- Odredbe **Zakona o zdravstvenoj zaštiti (Sl. CG. br. 2/2017, čl. 5. i čl. 6.)**, kojom se garantuje pravo na zdravstvenu zaštitu u skladu sa najvišim mogućim zdravstvenim standardima i postignućima u modernoj medicinskoj teoriji i praksi bez diskriminacije na osnovi seksualne orijentacije i rodnog identiteta.

- **Akcionog plana za sprovođenje aktivnosti iz Poglavlja 23 „Pravosuđe i temeljna ljudska prava“** koji je donijela Vlada Crne Gore u septembru 2013. godine, u dijelu koji se odnosi na zabranu diskriminacije i unapređenja jednakosti i borbe protiv diskriminacije, homofobije i transfobije;

- **Strategije za unapređenje kvaliteta života LGBTI osoba za period 2019 – 2023.** godine, koju je donijela Vlade Crne Gore u martu 2019. godine, a kojom je definisan operativni cilj zdravstvene zaštite LGBTI osoba: „Unaprijeđen pristup uslugama zdravstvene zaštite za LGBTI osobe.“, a kroz mjere: edukovati medicinske radnike za senzibilan pristup u radu sa LGBTI osobama; uraditi smjernice za postupanje medicinskog osoblja sa transrodnim i inteseksualnim osobama i distribuirati ih svim zdravstvenim centrima;

**Uvažavajući:**

- Obaveze države Crne Gore koje proizilaze iz najvažnijih međunarodnih dokumenata i nacionalnog zakonodavstva, kojima se uređuje oblast zaštite ljudskih prava i sloboda;

-Značaj saradnje ZU Dom zdravlja i Asocijacije Spektra koja se bavi zaštitom i promocijom ljudskih prava transrodnih, rodno varijantnih i interpolnih osoba, radi stvaranja uslova za unapređivanje položaja transrodnih, rodno varijantnih i interpolnih osoba na lokalnom i nacionalnom nivou i izgradnje tolerantnog i podržavajućeg okruženja:

ZU Dom zdravlja i

Asocijacija Spektra

izražavaju obostranu volju i spremnost da urede oblike i sadržaj saradnje radi unapređenja položaja i zaštite prava transrodne, rodno varijantne i interpolne zajednice, i urede ih kroz sledeći,

## **SPORAZUM O SARADNJI**

### **I Principi saradnje:**

#### Član 1

Potpisnice ovog sporazuma saglasne su da saradnju na unapređenju položaja i zaštite prava transrodne, rodno varijantne i interpolne zajednice zasnivaju na sledećim principima:

- **Partnerstva** - strane potpisnice će saradivati u dobrom duhu i razvijati saradnju u cilju obezbeđivanja poštovanja prava svakog lica, bez obzira na bilo koje lično svojstvo, seksualnu orijentaciju, rodni identitet, interpolne karakteristike i bilo koju drugu posebnost, zabranu diskriminacije i promovisanje jednakosti i tolerancije;
- **Transparentnosti** - strane potpisnice će učiniti javnim i dostupnim svima informacije o svojim planovima, mjerama i aktivnostima koje se tiču unapređenja položaja i zaštite prava transrodne, rodno varijantne i interpolne zajednice;
- **Odgovornosti** - strane potpisnice preuzimaju odgovornost za realizaciju zajedničkih mjera i aktivnosti, srazmjerno njihovim mogućnostima i kapacitetima.

## II Cilj Sporazuma:

### Član 2

Cilj ovog Sporazuma je uspostavljanje i definisanje oblika saradnje u realizaciji aktivnosti na unapređenju položaja i zaštiti prava transrodne, rodno varijantne i interpolne zajednice, međusobne konsultacije, razmjenu informacija i preduzimanje drugih zajedničkih mjera i aktivnosti partnera potpisnica Sporazuma, radi uspostavljanje tolerantnog okruženja prema transrodnim, rodno varijantnim i interpolnim osobama u lokalnoj zajednici.

## III Mehanizmi saradnje:

### Član 3

Potpisnice Sporazuma su saglasne da, u okviru utvrđenih nadležnosti potpisnica Sporazuma, uspostave odgovarajuće mehanizame za saradnju u ostvarivanju prava i sloboda transrodne, rodno varijantne i interpolne zajednice, radi preduzimaja zajedničkih aktivnosti, stvaranja uslova za tolerantno okruženje i eliminisanja svih oblika diskriminacije pomenute zajednice.

Radi realizacije ovog Sporazuma, potpisnice su saglasne da uspostave i koriste odgovarajuće vidove komunikacije između ZU Dom zdravlja Podgorica i organa lokalne samouprave, organa lokalne uprave i službi Glavnog grada, kao i područnih

je jedinica i ispostava policije i predstavnika/ca civilnog sektora koji djeluju u oblasti ostvarivanja i zaštite ljudskih prava i sloboda.

#### **IV Obaveze potpisnica Sporazuma:**

##### Član 4

Potpisnice Sporazuma su saglasne da, u okviru svojih mogućnosti i zakonom utvrđenih nadležnosti, zajednički rade na unapređenju položaja transrodnih, rodno varijantnih i interpolnih osoba na lokalnom nivou i stvaraju uslove koji će dovesti do eliminisanja svih vidova diskriminacije ove populacije u zajednici na lokalnom i nacionalnom nivou.

##### Član 5

ZU Dom zdravlja Podgorica će, u okviru svojih nadležnosti, pružati podršku Asocijaciji Spektara putem organizovanja zajedničkih sastanaka, davanjem savjeta i preporuka, kao i organizovanjem programa obuka o položaju marginalizovanih društvenih grupa i ostvarivanju i poštovanju njihovih prava i sloboda, za zaposlene u nadležnim institucijama.

##### Član 6

ZU Dom zdravlja Podgorica će Asocijaciji Spektara pružiti potrebne informacije i podatke u cilju uspostavljanja kvalitetne saradnje sa lokalnim institucijama, koje će biti uključene u realizaciju aktivnosti iz ovog Sporazuma.

##### Član 7

Direktori potpisnica Sporazuma će odrediti službenika/cu koji/a će koordinirati aktivnosti u vezi sa realizacijom preuzetih obaveza iz Sporazuma, pratiti i izvještavati lice ovlašćeno za zastupanje Asocijacije Spektara i ZU Dom zdravlja Podgorica.

#### **V Praćenje primjene Sporazuma:**

Član 8

Ovaj Sporazum će se objaviti na internet stranici JU Dom zdravlja Podgorica i internet stranici Asocijacije Spektra.

**VI Završne odredbe:**

Član 9

Ovaj sporazum je zaključen u dobrom duhu saradnje i na osnovu međusobnog povjerenja i uvažavanja.

Svaka potpisnica može jednostrano raskinuti Sporazum, slanjem pismenog obavještenja drugoj strani potpisnici.

Izmjene i dopune ovog sporazuma mogu se vršiti uz saglasnost strana potpisnica.

Sporazum je sačinjen na crnogorskom jeziku, u 4 primjerka, od kojih svaka strana zadržava po dva primjerka.

Sporazum stupa na snagu danom potpisivanja.

Potpisano u Podgorici, dana 30.05.2019. godine.

ZA ZU DOM ZDRAVLJA PODGORICA

ZA ASOCIJACIJU SPEKTRA

  
\_\_\_\_\_  
**Doc. dr Nebojša Kavarić**

**Direktor**

  
\_\_\_\_\_  
**Jovan Ulićević**

**Izvršni direktor**

